

תמצית הש"ס

בבא בתרא ע"ז. – ק"ו:

לפרטים – 0527692282

היו הכלים על החמור ואמר מכור לי חמורך זה, הרי הכלים מכורים, דכיון שידע שזה חמורו כוונתו להוסיף את כליו למוכרה כמות שהיא עם הכלים שעליה, אבל אם אמר חמורך הוא, שאינו יודע שהוא שלו, כוונתו לשאול אם מוכר לו חמור זה, ולכן אין הכלים מכורים.

אם אמר לו היא וכל מה שעליה הרי כולם מכורים.

באיזה כלים נחלקו – עולא מבאר שנחלקו בשק ודיסקיא וכומני (מרכבה לנשים) העשויים למשוי החמור, לת"ק אינם בכלל המכירה, דסתם חמור הוא כדי לרכב, ולנחום המדי הם בכלל המכירה דסתם חמור למשאוי, ואע"פ שלא אמר לו שהוא מוכר חמור וכליו, ואוכף מרדעת קילקלי וחבק לכו"ע הם בכלל המכירה דהם עשויים לרכיבה.

הגמ' מסתפקת אם מחלוקת חכמים ונחום המדי היא **בעודן עליו**, אבל אם אינם עליו מודה נחום המדי שאינם בכלל המכירה, לשיטת הרשב"ם גם אוכף ומרדעת לא קנה באינם עליו, ולתוס' קנה, דתכסיס החמור הם. או שהמחלוקת היא כשאינם עליו, אבל אם הם עליו מודים חכמים שהם בכלל המכירה, (והא דקאמר שאם אמר לו היא וכל מה שעליה הרי כולן מכורים, הכונה שאמר לו היא וכל מה שראוי להיות עליה), או שנחלקו בב' האופנים. הגמ' מנסה לפשוט ספק זה מכמה מקומות, והגמ' דוחה ראיות אלו.

ע"ח: התנאים הסוברים שכשאדם מוכר דבר מכר גם את כל תשמישיו – לר"א המוכר בית הבד מכר את הקורה. לרשב"ג המוכר עיר מכר את הסנטר. לר"מ המוכר כרם מכר תשמישי כרם. לרבי נתן וסומכוס המוכר ספינה מכר את הדוגית. לנחום המדי המוכר חמור מכר את כליו. ואין הכונה שדבריהם שוים, אלא שכולם בשיטה אחת. תוס'.

מכירת בהמה ובנה – המוכר בהמה ובנה, הבן כלול במכירה, ואם לא אמר שמוכר את הבן, אין הבן בכלל המכירה, ואם אמר שמוכר חמור מניקה, מכר גם את הסייח (נקרא סייח מפני שמהלך אחר סיחה נאה למקום שהאדם חפץ, אבל זקן צריך מרדע), אבל אם אמר שהוא מוכר פרה מניקה, לא מכר את בנה, דאיכא למימר דכוונתו שצריך את החלב ואם אין לה חלב הוי מקח טעות.

מכירת אשפה בור כוורת ושובך – מכר אשפה מקום גבוה או עמוק ג' רגיל לתת שם את הזבל של הבהמות מכר זבלה. מכר בור מים לתנא דמתני' מכר גם את מימיו, והיינו כרבי נתן, אבל לרבנן לא מכר מימיו. מכר כוורת מכר דבורים. מכר שובך מכר יונים. דכל אלו בטלים לדבר הקבוע, אבל אם מכר את הזבל וכי' שאינם קבועים, פשיטא שלא מכר את הדברים הקבועים. והלכה כתנא דמתני', דסתם דמתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם דמתני', אמנם אם יש אמורא החולק על המשנה ואומר שמתני' כתיידאה הלכה כאותו אמורא.

ע"ז: קנין שטר במסירה – אמימר קיבל מרבותיו שלהלכה אותיות נקנות במסירה כרבי, וכן מסקנת הגמ' בכמה מקומות, ור"ת ור"י גורסים הלכתא אין אותיות נקנות במסירה כרבנן, וכן הביאו בשם רב יהודאי גאון שאין אותיות נקנות בחליפין. ורב אשי אמר שכך זה מסברא שא"א לקנות דברים בדברים ע"י שטר אחר, אלא צריך מסירה, ולתוס' כוונתו לומר שמסירת השטר נחשבת מיילי ולכן אינה מועילה. ומה שמצינו להלן שהקונה שדה קנה את השטר באגב, קנין אגב שאני, וכמו שמצינו שמשטב לא נקנה בחליפין ונקנה באגב.

אם אפשר לחזור מנתינת שדה או מכתבת שטר – האומר לשניים זכו לפלוני בשדה ע"י סודה, וכן עשו, וכתבו לו את השטר, יכול לחזור בו ולומר שלא יכתבו שטר, אע"פ שאמר כתבו ותנו, דאין עושין שטר בע"כ של נותן (אמנם בסתמא עושין, דסתם קנין לכתובה עומד), אבל לא יכול לחזור בו מנתינת השדה מפני שכבר כזה, דזכין לאדם שלא בפניו. אבל אם אמר שיזכו בשדה ע"מ שיכתבו שטר, יכול לחזור בו גם מנתינת השדה, דכוונתו שלא יזכה עד שיגיע השטר לידו. ורבי חייא בר אבין מוסיף שאם המוכר כתב שטר לפני המכירה (שהרי כותבים שטר למוכר אע"פ שאין הלוקח עמו כיון שרק המוכר יכול להפסיד מזה), אם החזיק הלוקח בשדה, קנה את השטר בכל מקום שהוא בקנין אגב שהרי דעתו של המוכר להקנותו לו.

ע"ז: מכירת קרון ופרדות – המוכר קרון לא מכר את הפרדות, אא"כ הם אדוקים בקרון, ואם מכר את הפרדות לא מכר את הקרון.

מכירת צמד ובקר – המוכר את הצמד לא מכר את הבקר, וכן אם מכר את הבקר לא מכר את הצמד. והיינו במקום שהרוב קורים לצמד צמד ולבקר בקר, ויש שקורים לבקר צמד, ונחלקו ר"י וחכמים אם הדמים ראייה וכדלהלן. ואם כולם קורים לצמד צמד ולבקר בקר לכו"ע לא מכר לו בקר, ואם כולם קורים לבקר צמד, אף לחכמים מכר גם את הבקר.

שיטת רבי יהודה שהדמים מודיעים – לר"י אם שילם על הצמד מאתים זוז, קנה גם את הבקר, שהרי מחירו של צמד אינו מאתים זוז, ולחכמים אין הדמים ראייה דאוקי ממונא בחזקת מריה, והא דלא הוי לרבנן ביטול מקח כדון כל אונאה ביותר משתות, שהרי לרבנן דווקא בעבדים שטרות וקרקעות אין ביטול מקח (ולא בס"ת בהמה ומרגלית כשיטת ר"י), הכא כיון שהאונאה היא בכדי שאין הדעת טועה אין ביטול מקח, דאמרינן שנתן לו מתנה.

מכירת חמור וכליו

ע"ח: המחלוקת במתני' – המוכר חמור בסתמא, לת"ק לא מכר את כליו, ולנחום המדי מכר גם את כליו, ולר"י הדבר תלוי שאם

על כן יאמרו המושלים בואו חשבונו וכו' – אף שלפי פשוטו הכונה שבלעם וחבריו נתנבאו שסיוחון יצא את מואב, מ"מ פרשה יתירה היא, דהא דעמונו ומואב טיהרו בסיוחון ילפינן מדכתיב "והוא נלחם במלך מואב הראשון", הלכך לדרשה כתבה משה רבינו שיאמרו המושלים ביצורם – צדיקים, בואו ונחשב חשבונו של עולם, הפסד מצוה שמפסיד רווח ממון מחמת המצוה או שנותן צדקה כנגד שכרה המרובה לעתיד, ושכר עבירה כנגד הפסדה, ואם אתה עושה כן תיבנה בעוה"ז ותכונן לעוה"ב. ואם האדם משים עצמו כערי שמהלך אחר יצרו, או שיש בו גסות הרוח, או רשע שאומר שאין חשבון אין דין ואין דיין, תצא אש של גיהנום ותאכלם.

ע"ט. כל הפורש מדברי תורה נופל בגיהנום ואש אוכלתו.

מעילה בדברים שנמצאים בתוך הדבר שהקדיש

באלו דברים יש דין מעילה – כל דבר שהוא ראוי רק למזבח כגון שוב וכשב ועז תמימים (שהמקדישם לבדק הבית עובר בעשה) או תורים ובני יונה סולת ולבונה יין ושמן, או שהוא ראוי רק לבדק הבית כגון זהב וכסף ואבנים יקרות וכדו', או שאינם ראויים לא לזה ולא לזה כגון חלב וגבינה וכדו', שמוכרם ולקח בדמיהם צרכי מזבח או צרכי בדק הבית כפי שפירש בשעת הקדש, וג' סוגי הקדש אלו נימנו מהחמור לקל יותר, ומ"מ ככולם יש בהם דין מעילה. ומים ראויים רק לבדק הבית לעשות טיט, אבל לניסוך המים פסולים מים מכוססים, ולהדיח קרבנות בעיני דווקא מים מאמת המים שבעזרה. וזבל אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית. ויונים ראויים רק למזבח, ושובר לא הוקדש אלא לדמיו, דאם יעקרו וישקעו בבנין זהו הפסד גדול. ופירות אינם ראויים למזבח דכתיב "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וכו' ", ולבנין נמי לא חזו, וביכורים הם לכהן כמו תרומה, אלא הפירות נמכרים. ועשבים נמי לא חזו לא למזבח ולא לבדק הבית.

ודין **מעילה במחובר לקרקע** הוא בנתנה שוה פרוטה אע"פ שלא פגם להקדש, ובתלוש יש מעילה רק אם פגם, ובבור לרשב"ם איכא מעילה אם הניח חפציו בבור, והתוס' כתבו שאין מעילה במחובר, אלא איירי שעקר חוליא מן הבור ונתנה ממנה.

ולענין מעילה במה שבתוכם – אם הקדיש אשפה מלאה זבל או שובר מלא יונים או שדה מלאה עשבים או אילן שעליו פירות, ולא הזכיר אלא אותם ולא את מה שבתוכם, יש מעילה גם במה שבתוכם, אבל אם הדברים באו לתוכם אחרי ההקדש, לר"י אין מועלין במה שבתוכם דס"ל שאין מעילה בגידולים, שאף שקרקע ההקדש גרמה להם לגדול, מ"מ אין ממשות הקדש מעורבת בהם, רשב"ם, וכתבו התוס' שחצר הקדש לא קונה, דחצר משום יד איתרביא ולא מציינו יד להקדש, ולרבי יוסי בשדה ואילן מועלים אף במה שגדל אחרי ההקדש.

ע"ט: ובברייתא נחלקו בזה ת"ק ורבי אלעזר ברבי שמעון,

לרבה נחלקו דווקא בשדה ואילן וכמחלוקת ר"י ורבי יוסי. ולאביי בשדה ואילן לכו"ע מועלים במה שבתוכם, והמחלוקת היא בבור ושובר, ראבר"ש סובר כר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ועל כן אף אם הגיעו אח"כ הם בכלל ההקדש, אמנם איירי דווקא בעבידי דאתו, כגון מים הבאים דרך חצירו לבור שהבור עשוי במקום מזרון, או יונים הבאים דרך שובכו לשובך שהנולדים יבואו לשובך ויקן זה (אבל בשובך של אחרים יכולים לעכב שלא יבואו לשובכו. וכתבו התוס' שאף שאין גזל בשובך אלא מפני דרכי שלום, מ"מ בביצים ואפרוחים זוכה מן התורה), ולת"ק אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, וכן נחלקו כשהקדישם מלאים בהקדישם סתם, דראבר"ש סובר כאביי שהמקדיש שדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב, דבעין רעה מקדיש, דס"ל שדנים דין גבוה מדין הדיוט שבעין יפה נתן (ואמנם לגבי מים שהגיעו אח"כ הם קדושים, דאדם מקנה דבשלב"ל, ולא שייך עין רעה במים שהגיעו אח"כ), ורבנן ס"ל דבעין יפה מקדיש, או דס"ל כרבי נתן וממילא כמו שבהדיוט המוכר בור לא מכר מימיו (ודלא כתנא דמתני') ה"ה בהקדש לא הקדיש את המים.

מה נחשב עבידי דאתו – מבאר בסוגין שאף לר"מ אין אדם מקנה דשלב"ל אלא בעבידי דאתו. והקשו התוס' שהרי ר"מ דס"ל אדם מקנה דשלב"ל איירי באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר, ומי יודע אם ישחררו רבו. וביאר רבינו שמואל דאיירי בהבטיחו רבו לשחררו. ולרבי"ן איירי בחציו עבד וחציו בן חורין או חציה שפחה וחציה בת חורין דכפיו את האדון לשחררו, ובלאחר שימות בעלך או אחותך איירי בגוססים או בחולה וזקן, ולאחר חליצה הרי מצות חליצה קודמת למצות יבום, אי נמי באלו שחולצות ולא מתייבמות. ושיטת רבי אליעזר מפלי"ר שאם הגוף בעולם ורק אינו ראוי לקנין הוא כעבידי דאתו, ואמנם מים אף שהם בעולם לא נחשב עבידי דאתו כיון שאינם לפנינו. ועוד י"ל דאם יש רק מי יימר אחד חשיב עבידי דאתו, ורק בכפל שצריך גם שתיגב וגם שימצא הגב וכו' לא חשיב עבידי דאתו. ור"י מפרש שכונת הגמ' מי יימר דאתו, היינו שלא יזכה בהם, ועל זה משני שיעברו דרך רשותו ויזכה בהם, ולרשב"א י"ל שהקדיש ע"מ שישאר לו כח זכיה בבור ובשובך לזכות במים וביונים לצורך ההקדש.

מכירה בכונה לשייר

פ. פירות שובר – הקונה פירות שובר ולא קנה את האמהות והשובר, צריך לשייר למוכר את הבריכה הראשונה והשנייה כל בריכה היינו שני וולדות, בריכה הראשונה בשביל צוות לאם שלא תברח, שזהו קיום השובר שנשאר למוכר, ושנייה היינו בריכה ראשונה של הולדות בשביל צוות לבת, שאף שלאם די בחברת זוגה וביתה שרחמי האם על הבת, לבת אין די בחברת אימה, שיטת הרשב"ם שלבריכה השנייה א"צ לשייר את הבריכה הראשונה שלהם, דדי להם בצוות האם ואם האם כיון דאיכא חבורות טובא. אבל דעת התוס' שלכל בריכה צריך לשייר את הבריכה הראשונה שלה.

פירות כוורת – הקונה פירות כוורת דבורים הנולדים מן הכוורת בשנה זו, נוטל הלוקח ג' נחילים הראשונים, אף שיש מקומות שעושות ז' וח' נחילים, מ"מ ג' הראשונים הם הנחילים החשובים, דכל אחד גרוע מקודמו, ואח"כ מרסר, י"מ דהיינו שיכול המוכר לסרס את הדבורים בגרמא ע"י שמאכילם חרדל, שע"י שאוכלות חרדל פיהם חד וחוזרות ואוכלות את דובשןן, ומתוך שביעתן בטילות מפריה ורביה, והמטרה היא לגרום שלא יעשו עוד פירות כדי שיהיו טרודים לעשות דבש, שהרי הדבש הוא של המוכר. ור"ח מבאר שאוכלות את הדבש שבנקבים של החלות דבש וחוזרות ומזדווגות שם, ויתכן שיוולדו בשנה הבאה והיוה של המוכר. ולריו"ח הכונה שנוטל ג' נחילים בדילוג, כדי שיהיה לשניהם טובים וכחושים, שכן דרך מוכרי כוורת. ובברייתא מבואר שנוטל ג' נחילים הראשונים, ומכאן ואילך נוטל בדילוג, וכן הלכה.

חלות דבש – הקונה את חלות הדבש, צריך להניח למוכר ב' חלות דכיון שלא מכר את הכוורת כוונתו להצניעה לשנה הבאה, וכונתו לשייר ב' חלות לצורך הדבורים בימות הגשמים.

קבלת טומאה בכוורת ודבש

קבלת טומאה בדבש בכוורת – שיטת רב כהנא שדבש בכוורת תמיד מקבל טומאה וא"צ מחשבה, והיינו שהוא מקבל טומאה אפי' בזמן שהדבורים אוכלים דובשןן, (ואם הקצתו בפירוש למאכל דבורים לרשב"ם אינו מקבל טומאה, ולתוס' דבר שראוי לאכילה אינו יוצא מידי קבלת טומאה עד שיפסל מאכילת כלב), ודבש כשאינו בכוורת הוא משקה מז' משקין.

והא דאיתא בברייתא שדבש בכוורת אינו לא אוכל לטמא בכביצה ולא משקה לטמא ברביעית, (ואמנם אוכל עצמו מקבל טומאה בכל שהוא, ודבש אינו מקבל טומאה כלל), אביי מבאר דאיירי באותם שתי חלות חיצוניות שמניחים למאכל הדבורים בימות הגשמים, ור"א מבאר דקאי לר"א (דלהלן) שכוורת דינה כקרקע ולהכי לא מהני מחשבה.

פ. דין כוורת – כוורת דבורים (משנה בו נתבארה לעיל ס"ו) לר"א דינה כקרקע, וכותבין עליה פרוזבול, ואינה מקבלת טומאה במקומה, והרודה ממנה בשבת חייב חטאת, ולחכמים אין דינה בקרקע

לדינים הנ"ל. רבי אלעזר מבאר שטעמא דר"א דכתיב "ויטבול אותה ביערת הדבש", ללמד שהרודה מכוורת חייב חטאת כמו התולש מייער.

והא דאיתא בברייתא שדבש הזב מכוורתו אינו לא אוכל ולא משקה לענין קבלת טומאה, לאביי איירי בב' חלות כנ"ל דכיון שהוקצה לדבורים אע"פ שזב בעי מחשבה, ולרבא הרי לר"א אחרי שזב אין דינו כקרקע, וצ"ל שהדבש זב ע"ג כלי מאוס וכיון שגם בכוורת לא היה לו תורת אוכל, אינו מקבל טומאה בלי מחשבה, (אמנם לרבנן אינו יוצא מידי קקבלת טומאה עד שיפסל מאכילת כלב), ולרב אחא בר יעקב איירי בזב ע"ג קיסמים דקים שאין ראוי לאוספו, אבל בזב ע"ג כלי מאוס חשיב אוכל.

והא דאיתא בברייתא שדבש אינו אוכל או משקה אא"כ חישב עליו לאכילה או לשתייה, לאביי איירי בב' חלות כנ"ל, ולרבא כוונת הברייתא שאינו מטמא אף אם חשב עליו לאכילה או לשתייה.

תניא כוותיה דרב כהנא.

הקונה עצים לקוץ, כמה צריך לשייר בעץ כדי שיחזור ויגדל-

בזיתים צריך לשייר ב' ענפים.

בשאר אילנות צריך לשייר טפח סמוך לקרקע וא"צ לשייר ענפים.

בבתולת השקמה שלא נקצצה מעולם צריך לשייר ג' טפחים, ובסדן השקמה שכבר נקצץ פעם אחת וגדל ישייר ב' טפחים. ואף שלענין שביעית מצינו שאסור לקצוץ בתולת השקמה מפני שהיא עבודה שע"ז גדלה יותר, וכתיב "וכרמך לא תזמור" (והשיעור לת"ק י"ל שהוא מג' ולמעלה), ולר"י כדרכה אסור אלא יכול לקצוץ או למעלה מ"י טפחים שזה מכחיש את האילן או סמוך לארץ, צ"ל דסמוך לארץ ודאי מזיק לאילן, ויותר מכך עד ג' יכול להועיל או להזיק והוי ספק, ולכן בשביעית אסור שמא זה יועיל דספק דאורייתא לחומרא, ובמקח וממכר צריך לשייר ג' שזה מועיל ודאי דכוונת המוכר לשייר לעצמו כדי מחית האילן ודאי.

בקנים ובגפנים צריך לשייר מן הפקק ולמעלה. וכתבו התוס' שכבר מתנאי יהושע יכול כל אדם לחתוך מן הפקק ולמעלה, אך אינו יכול לחתוך סתם אלא לצורך נטיעה, ובחדש שאינו עושה פירות, וממקום שאינו עושה פירות, וממקום שאינו רואה פני החמה, ובלוקח מותר גם בזה. ועוד דלוקח יכול לחתוך מהפקק התחתון, וסתם אדם מהעליון.

בדקלים ובארוזים א"צ לשייר, אלא חופר ומשרש, לפי שאין חוזרים וגדלים. ואף שמצינו שארז גזעו מחליף ("צדיק כתמר יפרח, כארז בלבנון ישגא")- היינו שעושה פירות כתמר שאכל פירות מצוותיו בעוה"ז והקרו קיימת לעוה"ב, אי נמי ללמד שמאכילים אותו פרי מצוותיו, וגזעו מחליף כארז שאם מת יוליד כן כמוהו, אי נמי שאם יפול אפי' שבע פעמים יקום), הכא איירי בשאר מיני ארוזים, שהרי יש י' מיני ארוזים כדכתיב "ארז שיטה והדס וכו'".

הקונה אילנות מתי קנה קרקע ודינו לענין ביכורים

פ"א, בשני אילנות שקנה בסתמא לת"ק לא קנה קרקע אפי' מקום האילן עצמו, והוי כקנאו לפירות, וכשיבש יעקרנו וילך, ואם גדלו הענפים הרבה לא יקצרום אע"פ שהם מזיקים לבית השלחין, דכיון שלא קנה קרקע הרי שיעבד קרקעו לכל צורך האילן, שע"מ כן קנאם, וכל הצומח מהגזע של הלוקח כיון שזה גדל מהאילן שלו, והצומח מהשרשים של בעה"ב שכיון שזה יוצא מתחת הקרקע, נחשב שזה גדל מהקרקע, ואם יבשו האילנות אין לו קרקע. ולר"מ אף בב' אילנות קנה קרקע דחשיבא שדה אילן.

בג' אילנות קנה קרקע לכו"ע, ואם גדלו הענפים חוץ לקרקע שלהם יקצרום המוכר, שהרי לא שיעבד לו את הקרקע, וגם הצומח מהשרשים שלו, ואם יבשו האילנות יש לו קרקע.

ולענין ביכורים-

לת"ק בב' אילנות מביא ואינו קורא דלא חשיב "פרי האדמה אשר נתת לי", ולר"מ מביא וקורא. ושמואל אמר שלר"מ אף הלוקח פירות מן השוק מביא וקורא ואתה שביכרה תחילה קושר בה גמי לידע שהיא מבכרת, והא דכתיב "מארצך" היינו למעט חו"ל, (ואף דמצוה התלויה בארץ א"צ קרא למעט חו"ל, הכא הו"א דחייב בחו"ל משום דאיתקש לבשר בחלב, או משום דלא חשיב תלויה בארץ, דאין החיוב תלוי בפירות אלא באדם. תוס'.) והא דכתיב "אדמתך" היינו למעט אדמת עכו"ם בארץ ישראל (והרשב"ם גורס "אדמתך אדמתך" ואחד ממעט עכו"ם, והשני ממעט לוקח מוגר שהגר עצמו מביא ואינו קורא, שהרי אינו יכול לומר "לאבותינו", והלוקח ממונו אינו מביא ואינו קורא. ולתוס' מהשני לומדים שמי שנטע בשלו והבריך לתוך של חבירו או לתוך של רבים מביא ואינו קורא. אבל הלוקח מוגר מביא ואינו קורא. והא דכתיב "אשר נתת לי" היינו שהקב"ה נתן לו מעות לקנותם. ורבה מביא מברייתא שלוקח אילן אחד אף לר"מ מביא ואינו קורא כיון שלא קנה קרקע, ומבואר דלא כשמואל, תיובתא.

דין גר בביכורים וכו' - לר"ת גר אינו קורא דאינו יכול לומר לאבותינו, ואף אם הוא מבני קיני חותן משה שנטלו חלק בארץ אינו יכול לומר ארמי אובד אבי וכו', (ולשיטתו אין לגר לברך ברכת הזימון מפני שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו, ובינו לבין עצמו יאמר אלוקי אבות ישראל, ובציבור יאמר אלוקי אבותיכם), ודווקא אם אמו מישראל מביא וקורא (ויאמר אלוקי אבותינו), אבל לשיטת ר"י אמו מישראל לא מהני לקרות, שהרי אימו עצמה אינה קוראת כמו עבד טומטום ואנדרוגינוס שאינם קוראים אף שיש להם חלק בארץ ע"י ירושה, אמנם גר מבני קיני מביא וקורא, ויכול לומר לאבותינו, דאברהם קרוי אב המון גויים.

פ"א: מביא ביכורים ואינו קורא-

הטעם שבאילן אחד לר"מ, ובב' אילנות לרבנן, מביא ואינו קורא, משום דאיכא ספק אם קנה קרקע או לא, והא דאמרין לא קנה קרקע היינו משום דמספיקא אין מוציאין מיד המוכר.

ואמנם אינו יכול להביא הביכורים לבית המוקדש, משום שמביא **חולין לעזרה**, וכתיב "כי ירחק ממך המקום וזבחת" ללמד שאסור לזבוח חולין בקרוב מקום, אי נמי מדרבנן שמא ינהג בהם כחולין ויראה אחר ויחשוב שזה קדשים ויבוא לזלזל בקדשים. וכתבו התוס' דאיסור הבאת חולין לעזרה הוא בדבר שיש בו כעין הקרבה, כגון הגשה או תנופה, אבל בלאו הכי אין איסור.

ואי נימא **שיקדישם** שעל הצד שהם חולין יהיו קדושים לקנות בהם קרבן כדי להכניסם לעזרה, ויפדה אותם אח"כ כשהניחם לפני המזבח והניף כדי שיוכל לאוכלם, ויפריש עליהם תרומה ומעשר שמא אינם ביכורים והוי טבל, אבל ביכורים פטורים, ויתן תרומה גדולה ומעשר שני לכהן, ומעשר עני אם זו שנה שלישית או שישית לשיטה יתן לכהן עני, ומעשר ראשון יכול לתת לכהן אליבא דראב"ע שצריך לתת לכהן ולא ללוי (ודלא כר"ע שסובר שמעשר ראשון ללוי). ואף שגם בדמאי אינו מחויב לתת מספק, שאני הכא שודאי אינם של הישראל. אי נמי שאני חולין שזה ספק דרבנן. תוס'.

מ"מ הרי אע"פ שאין קריה מעכבת אם יכול לקרוא, אם אינו יכול לקרוא מעכבת, דכל שאין ראוי לבילה כגון ס"א עשרון בכלי אחד **בילה מעכבת** בו, שאף שבעלמא אם לא בלל כשר, מ"מ כיון דכתיב "בלולה" בעינן מנחה הראויה לבלילה, ואם אינה ראויה לבלילה הוי כמביא מנחה מן הקטניות, אבל בלילה עצמה וכן תנופה אינה מעכבים אא"כ שנה הכתוב לעכב. וכן לגבי ביכורים בעינן שיהיו ראויים לקריה, ומה שמצינו שגר, או מהחג עד תנוכה וכדו', מביאים ואין קורין, הנך יש לפותא שאין קורין, אבל כגון לצד שקנה קרקע חייב לקרות, ולכן בעינן ראוי לקריאה.

ובהכרח צ"ל שהבעלים בוצרים ומוסרים לשליח להביא, וכדדברי יוסי בר חנינא דדריש "ולקחת והבאת" שתהא לקיחה והבאה

כאחד לרשב"ם היינו שמי שבוצר הוא מביא, ולתוס' היינו שמי שלוקח מן הבית הוא מביא, וכן אם בצרן השליח ומת השליח בדרך אין הבעלים קורא מטעם זה. ואם בצרן השליח והביאם השליח לירושלים, לרשב"ם יכול הבעלים לקרות, דשלוחו של אדם כמותו, אבל השליח אינו בר קרייה, דאינו יכול לומר "אשר נתת לי", ולתוס' אין הבעלים יכולים לקרות כשהביאם השליח. וכתבו התוס' שאע"פ שביכורים שהיו ראויים לקריאה ונדחו, דינם שירקבו, כגון אם הפריש לפני החג ועבר עליהם החג, הכא איירי שהיה דעתו מתחילה לשגרם ביד אחר, וכן אם הפריש לפני החג ע"מ להביאם אחרי החג מביא ואינו קורא.

פ"ב. ואינו יכול לקרות הפסוקים מספק, משום דמחזי כשיקרא שהרי קורא בשביל הבאת ביכורים, וכתב "זובר שקרים לא יכון לנגד עיני", אבל כשקורא בתורה לא מחזי כשיקרא. או שמא יבוא להפקיעם מתרומה ומעשר אדם אחר או אותו אדם, ולכן עשו הכר שלא לקרות.

ענפים הגדלים מהגזע והשורשים - הקונה אילנות באופן שלא קנה קרקע הרי העולה מן הגזע של הלוקח, והיינו במקום שרואה פני חמה כל האילן חוץ ממה שמתחת האדמה, ואמנם כיון שיש לחוש שהקרקע תעלה שרטון ויהיה נראה שזה אילן נפרד (בשיעור שיבואר להלן), ויטען הלוקח שקנה ג' אילנות ויש לו קרקע, לכן תיקנו חכמים שצריך הלוקח לקוץ ענפים אלו. וענפים הגדלים במקום שאינו רואה פני חמה הרי הם של בעל השדה.

ענפים הגדלים בגזע הדקל אינם של הלוקח, לרב פפא הטעם כיון שאין דרך הגזע להוציא ענפים דכל מילתא דלא מסיק לוקח אדעתיה לא קני. ולרב זביד הטעם שכיון שהדקל עומד להיעקר כשיבש, הלוקח מסיח דעתו מענפים שיגדלו ואינו מתכוון לקנותם, כיון שיתכן שהדקל יבש מהר ולא יוציא ענפים, דדקל שביש אין לו תקנה, אבל שאר אילנות קוצצם למטה וחוזרים וגדלים, ולדבריו צ"ל דהא דמבואר במתני' שהענפים הגדלים מהגזע הם של הלוקח, איירי בקונה לה' שנים שאף אם ימות יטע אחר במקומו, אבל בלוקח בסתמא אסח דעתיה. ע"כ לפירושו הרשב"ם. והתוס' ביארו שרב זביד מדבר באילנות שאם יתיבשו לא יחזרו ויגדלו, ופירך ממתני' דאיירי ברוב אילנות שחוזרים וגדלים, ומשני שקנה לה' שנים שזה זמן שאין דרך שימותו, אמנם אם מתו בזמן זה אינו יכול ליטע אחרים תחתיהם. עוד מפרש ר"ת ש'לרב זביד אפי' העולה מהשורשים הוא לבעל הדקל, כיון שכשיבש הדקל יקח הכל כולל השורשים, וה"ה בשאר אילנות, ומתני' איירי בקונה לה' שנים, שאינו עתיד לעוקרו עם השורשים, ולכן זה של בעל הקרקע. ולר"י לרב זביד בכל האילנות לא זוכה בעולה מן הגזע, א"כ מכרו לה' שנים שיכול בשנים אלו לקוצצו כדי שיגדל מחדש, ובדקל כיון שאינו חוזר וגודל אף בקונה לה' שנים אינו זוכה בעולה מהגזע.

והא שבלוקח לה' שנים הענפים של הלוקח, אע"פ שאחרי ה' שנים כל הענפים של המוכר, ענפים אלו כיון שאילו לא היו נקצצים היו הפירות של הלוקח, הרי הענפים של הלוקח במקום הפירות.

פ"ב: דין הקונה ג' אילנות

הקונה ג' אילנות קנה קרקע לכו"ע, ושיעור הקרקע שקנה הוא תחתיהם תחת העיקר והנוף וביניהם בין הנופים, ולר"י ח קנה חוצה להם מסביבם ממקום שהנוף כלה כמלוא אורה המלקט פירות וסלו ביזו ללקט הפירות החיצונות, וכן מבואר בברייתא.

מי יכול לזרוע בקרקע - באותו מקום של כמלוא אורה וסלו שניהם אינם רשאים לזרוע, ודמי לאופן שהבי"ד נותנים לפנימי דרך בשדה החיצון, ששניהם אינם רשאים לזרועה אע"פ שזה הפסד מועט שמעכבים הליכתו קצת, כיון ששניהם נתרצו לדרך זו, משא"כ כשהחיצוני נתן מעצמו דרך לפנימי יכול החיצוני לזרועה, כיון שהפנימי אינו מפסיד מוכך. וכל זה בין האילנות, אבל תחתיהם וביניהם פשיטא שבעל האילנות זורעם.

ולרבי אלעזר כיון שהלוקח ג' אילנות אינו יכול לעבור דרך שדה המוכר כרבנן דאמרי מוכר בעין רעה הוא מוכר (לגבי מוכר בור ודוה, וג' אילנות דומים לבור ודוה, מפני שהם נחשבים קרקע בפני עצמם, ואין שדה המוכר

שמועבדת להם, כמו שהיא משועבדת בשני אילנות, כ"ש שאין לו כמלוא אורה וסלו שזה דבר שאינו נצרך כ"כ כמו דרך. אבל הקונה ב' אילנות יש לו דרך כיון שהאילנות בקרקע המוכר והקרקע משועבדת לצורך האילנות, כמו המשאיל בביתו מקום להניח חפצים, ואף שלדברי שמואל רבו הלכה כר"ע שהמוכר בעין יפה מוכר, רבי אלעזר לא סובר כך, ואין לומר דמתני' בלאו הכי לא מיתקומא כר"ע משום דקתני שאם גדלו הענפים יכול המוכר לחותכם, דדין זה הוא גם אליבא דר"ע כיון שהענפים מכחישים קרקעו מפני שהצל רע לבית השלחין, וגם אינו יכול לחרוש בבקר מפני שהאילן מפריע למרדע, וכן מודה ר"ע שאילן הנוטה לשדה חבירו קוצץ גובה מלוא המרדע ע"ג המחרשה, ודווקא בבור ודוה שאינם מכחישים את הקרקע אמר ר"ע שמוכר בעין יפה מוכר, ואמנם ר"ע מודה לשיעור כמלוא אורה וסלו, שהרי לר"ע יש לו דרך כמו בבור ודוה, ואינו היזק גדול כמו באילן הנוטה, ואם מוכר ב' אילנות לר"ע אם מתו יש לו קרקע.

שיעור הקרקע שבין האילנות

לרב נחמן השיעור הוא בין ח' אמות לשש עשרה, אבל פחות מכך הרי הם עומדים ליתלש ואינם חשובים, ואם הם רחוקים שש עשרה או יותר אינם מצטרפים זה לזה. וכדאיתא בכלאים שכרם שיש בין השורות ט"ז אמה מותר לזרוע שם, דשורה בפני עצמה לא היו כרם, דבעינן שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאת נזב, (אמנם קיימא לן כרבי יאשיה שהשיעור הוא עד שיעור חטיה ושעורה וחרצן במפולת יד). ומעשה בצלמון באחד שזרע בשיעור זה, והיה זורע בכל פעם בצד אחר של השורות, ע"י שהיה הופך את הענפים, (ואם לא היה הופך את הענפים היו אסור לזרוע, משום שהזמורות ממעטות מהשיעור. רשב"ם. וכתבו התוס' ששתי שורות שענפיהם לצד אחד חשיב כרם, וצריך להרחיק את הזרעים מהשורה ד' אמות, ואסור מדברנן לזרוע תחת ענפי הגפנים), ומבואר כדברי רב נחמן שהשיעור הוא ט"ז אמה, ומסתבר שהשיעור שנחשבים רצופים הוא חצי משיעור זה, וכמו שמבואר להלן אליבא דר"ש.

פ"ג: לרב יוסף השיעור הוא בין ד' אמות לתשע

בניהם לח' אמות. ורב יוסף אמר שהיה מעשה בדורא דרעותא שרב יהודה אמר שהלוקח קנה קרקע אפי' אם יש ביניהם רק כמלוא בקר וכליו, והיינו ד' אמות, ומבואר כדברי רב יוסף. וכן מבואר בכלאים שלר"מ ור"ש הנוטע כרמו שמונה על שמונה אמות מותר לזרוע ביניהם, אולם עדיף להביא ראיה ממעשה. עוד איתא בכלאים שלר"ש כרם הנוטע על פחות מד' אמות אינו כרם (ולחכמים היו כרם ורואים את האמצעיים כאילו אינם).

לרבי השיעור הוא בין ד' אמות לט"ז אמות, וכן איתא בברייתא ומבואר שם שבשיעור זה קנה את הקרקע ואת האילנות שביניהם, ואם יבש האילן או נקצץ יש לו קרקע, אבל אם הם צפופים יותר מד' אמות, או רחוקים יותר מט"ז אמה, או שקנאם בזה אחר זה, לא קנה לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהם, ואם יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע.

מקום מדידת המרחק שבין האילנות הוא מהעיקר השני, וכמו שמצינו לגבי כרם.

המוכר אילן עם ג' ענפים ועיקריהם נראים הרי הם כג' אילנות וקנה קרקע, וכמו שמצינו במבריך ג' גפנים.

כמה ספיקות בגמ' - אם אילן על המיצר מצטרף לשניים בשדה. ואם אילן בשל חבירו מצטרף לשניים בשלו. ואם בור או אמת המים או רה"ר או ריבא דדיקלי מפסיקים בין האילנות, תיקן.

פ"ג: אם צמח ארו בין האילנות, בין אם צמח לפני הקניה בין אח"כ קנה קרקע.

צורת עמידת האילנות – לרב קנה קרקע היכא שהאילנות עומדות כשורה, וכ"ש אם הם עומדות כחצובה, ולשמואל לא קנה אלא בעומדות כחצובה, ולא כשעומדות בשורה, משום שיכול לזרוע ביניהם, ואמנם אם מכר לו שלש היגי רומייתא, אע"פ שא"א לזרוע ביניהם, לא קנה קרקע, כיון שאינם חשובים.

מכירת חלק מבהמה –

המוכר ראש בהמה גסה לא מכר את הרגליים, וכן להיפך, אבל בדקה הרגלים כלולים בראש, אבל הראש לא כלול ברגלים. המוכר כבד בהמה גסה לא מכר את הקנה, וכן להיפך, אבל בדקה הקנה כלול בכבד, אבל הכבד אינו כלול בקנה.

מתי יכולים הלוקח או המוכר לחזור בהם מהמכירה

אם קנה חיטים יפות ונמצאו רעות יכול הלוקח לחזור בו, ואם מכר רעות ונמצאו יפות המוכר יכול לחזור בו.

ואם מכר שוה חמש בשש והתייקר לשמונה, כיון שהלוקח נתאנה רק הוא יכול לחזור בו, אבל המוכר שלא יכל לחזור בו בלא ההתייקרות, אינו יכול לחזור בו בגלל ההתייקרות.

פ"ד. ואם מכר לו שוה שש בחמש והזול לשלש, כיון שהמוכר נתאנה רק הוא יכול לחזור בו, אבל הלוקח שלא יכל לחזור בו בלא הזולא, אינו יכול לחזור בו בגלל הזולא.

המוכר חיטי שחמתית (והיינו אדום שהרי החמה אדומה כמו שרואים בבוקר ובערב, ובמשך היום לא נראה כך משום שהאור מפריע, ולהו"א הצבע האדום בבוקר הוא מחמת הורדים שבגן עדן, ובערב מחמת פתח הגיהנום, וי"א להיפך) ונמצאו לבנים, או להיפך, או שמכר עצי זית ונמצאו שקמה או להיפך, שניהם יכולים לחזור בהם.

פ"ד: המוכר יין ונמצא חומץ או להיפך, שניהם יכולים לחזור בהם, ודין זה אינו דווקא לרבי שסובר שחומץ ויין הם שני מינים וא"א להפריש תרומה ומעשר מזה על זה, אלא אפי' לדעת רבנן שיין וחומץ הם מין אחד, היינו דווקא לענין מעשר ותרומה, שהרי אף שיש איסור לתרום מן הרעה על היפה בדיעבד תרומתו תרומה, אבל לענין מקח וממכר שיש מי שרוצה דווקא יין ויש מי שרוצה דווקא חומץ, ממילא שניהם יכולים לחזור בהם.

הדרך לקנות פירות

מדידה לא קונה, ואם שכר את מקומו ומדד הלוקח לתוך קופתו ודאי קנה, ואם מדד והניח ע"ג סימטא לרב אסי קנה, והגמ' דנה אם לרבי זירא קנה, או לא, וריו"ח סובר שלא קנה, ומה שמצינו ששותפין קונים זה מזה, היינו בהניח בקופתו ולא ע"ג קרקע.

משיכה קונה.

מסירה קונה ברה"ר, או בחצר שאינה של שניהם, ומשיכה קונה בסימטא (גם כשמשך מרה"ר לסימטא) ובחצר של שניהם, אבל לא ברה"ר, והגבהה קונה בכל מקום.

הקונה פירות והוא ברשות הבעלים ורוצה לקנותם, יכול לשכור את מקומם.

פ"ה. כליו של אדם קונים בכל מקום, ואפי' בסימטא, אבל ברה"ר לא קנה, דאין כלי קונה אלא במקום שיש לו רשות להניחו שם.

ד' מידות במוכרין – אם המידה אינה של שניהם, לפני שנתמלאה המידה היא של המוכר ואם נשפך היין או שהוקר זה למוכר ויכול לחזור בו, ואחר שנתמלאה המידה היא של הלוקח, ואם המידה של אחד מהם, אם הם בסימטא או בחצר שאינה של שניהם קנה בעל הכלי את מה שנכנס בו, אבל ברשות מוכר לא קנה הלוקח אלא אם הגביה או שהוציאם מרשות המוכר, ואם הם ברשות הלוקח קנה הלוקח מיד כשקיבל עליו המוכר למכור. ואם היו הפירות מופקדים לא קנה הלוקח אא"כ ייחד לו הנפקד או שהכיר לו את מקומם.

כליו של לוקח ברשות מוכר

פ"ה: רב ששת מסתפק אם כליו של לוקח קונים ברשות מוכר או לא.

רב ששת פושט ממה שאפשר לגרש ע"י זריקת הגט לקלתה סל או לחיקה על הבגדים שלובשת של האשה.

הגמ' דוחה די"ל דאיירי שקלתה תלויה בה ודמי להגבהה שקונה בכל מקום, ולר"ל מספיק שהיתה קשורה לה, וכן י"ל דאיירי שהיתה מונחת בין ירכותיה שאין אדם מקפיד על מקום מושב אשתו, וכבר לפני כן היה קנוי לה, או שהיה בעלה מוכר קלתות ואינו מקפיד על מקומם בבית המיוחד לכך, ולריו"ח מקום קלתה וחיקה קנוי לה.

והא דאיתא בברייתא שמשיתת חמריו ופועליו של המוכר לביתו של הלוקח לא קונה, ולא קונה בין בפסק קודם ובין במדד עד שלא פסק, אבל אם פירקם והכניסם לתוך ביתו ופסק עד שלא מדד, שניהם לא יכולים לחזור בהם, ואם מדד קודם שפסק שניהם יכולים לחזור בהם (דלא סמכה דעתיה). ומבואר שכליו של מוכר ברשות לוקח קנה הלוקח ואין כלי המוכר מעכב את הקנין, מפני שהרשות מבתלת את כח הכלי, וא"כ כ"ש שכליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה. והגמ' דוחה דאיירי כששפכם ע"ג קרקע, או דאיירי בחבילות שומים שאינם בתוך שקים.

פ"ו. והא דאמרו רב ושמואל כליו של אדם קונה לו בכל מקום, י"ל דאיירי באמר ליה זיל קני דמאן דמשאל לו מקום הנחת כליו דמי, והספק הוא בסתמא.

קנין מטלטלין במשיכה ובהגבהה

נכסים שיש להם אחריות שקיימים לעולם נקנים בכסף שטר וחזקה, ושאיין להם אחריות מטלטלין במתני' איתא שאינם נקנים אלא במשיכה.

ובסורא ונהרדעא מתנו שדווקא דברים שאין דרך להגביהם נקנים במשיכה, אבל דברים שדרך להגביהם אין נקנים אלא בהגבהה.

והא דתני שהגונב כיס בשבת חייב מיתה וממוון, מפני שכבר נתחייב ממוון משעת הגבהה לפני חיוב מיתה, אך אם גרר את הארנקי פטור דקנאו בשעת הוצאתו לחוץ שהיא שעת חיוב מיתה, וקם ליה בדריה מיניה, צ"ל דאיירי בכיס שאינו בר הגבהה, אלא צריך רצועה כדי למושכו.

והא דתני שיכול לקנות פירות או בהגבהה או במשיכה, הכונה שיקנה במשיכה דברים שדרכם במשיכה ולא בהגבהה.

פ"ו: והא דאיתא במתני' שאפשר לקנות פירות במשיכה, איירי בשליפי רברבי שאין דרך להגביהם, ומה שבפשתן נקטה המשנה קנין משיכה, הטעם הוא מפני שפשתן משתמט מחליק. והא דאיתא בקידושין שבהמה דקה לחכמים נקנית במשיכה, הטעם הוא מפני שהיא נסרכת בקרקע וקשה להגביהה, (ולר"מ ולרשב"א נקנית בהגבהה. ובהמה גסה נקנית במסירה).

דיני מקח וממכר

עד מתי יכולים לחזור בהם - אם סיכמו למכור כור בשלושים יכול לחזור בו אפי' בסאה האחרונה, ואם הוסיפו לומר שכל סאה בסלע, כל סאה וסאה נקנית בפני עצמה, וכן אם במידה עצמה יש חלוקה למידות קטנות (שנתות היו במידות) ג"כ קונה באופן זה.

פ"ז. מתי יש חשש ריבית בהזלת שכירות פועל בהקדמת המעות - השוכר פועל לעשות עמו לגורן, וקבע שכל יום יקבל דינר, והמחיר בימי הגורן הוא סלע ליום, אסור לבעה"ב להנות ממנו מפני שהזיל לו בגלל הקדמת המעות, ומחזי כאגר נטר, אבל אם שכרו מאותו יום בדינר ליום מותר, אע"פ שבימי הגורן השכר הוא סלע. הגמ' מבארת שאע"פ שבדין הקודם מובאר שאם מחלק את התשלום קנה כל חלק בפני עצמו, מ"מ הכא מותר, דמותר לאדם להזיל את מחיר השכירות, ומדאורייתא מותר אפי' לא התחיל לעשות עמו מלאכה עד הגורן, דדרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה לאכול, ומ"מ כשלא שכרו מאותו יום אסור שהחמירו בזה חכמים משום דמחזי כאגר נטר, משא"כ כשעושה מלאכה מיד.

המוכר יין או שמן לחבירו, **יכולים המוכר או הלוקח לחזור בהם** לפני שנתמלא כלי המידה, אבל אח"כ אינם יכולים לחזור בהם, והיינו כשהכלי של הסרסור, אבל אם כלי המידה של הלוקח קנה מיד מה שנכנס לכלי, ואם הכלי של מוכר לא קנה אף כשנתמלא הכלי.

אם היה הסרסור עצמו ביניהם ונשברה חביתו, ההפסד לסרסור.

המוכר צריך להטיף **ללוקח ג' טיפין** מכלי המידה, ומה שנשאר שם אח"כ זה של המוכר, (ואע"פ שאם מה שבכלי היה תרומה הרי גם מה שנשאר תרומה, שאני הכא שהלוקח מתייאש), אמנם חנוני אינו חייב להטיף ג' טיפין, ולר"י רק בערב שבת עם חשיכה החנוני פטור.

פ"ז: השולח את בנו לחנוני, והחנוני מדד לו שמן ונתן לו את המעות העודפות, והבן שבר את הצלוחית ואיבד את המעות, לרבנן החנוני חייב על הצלוחית והמעות, אא"כ החנוני מדד כדשהצלוחית ביד התינוק, ולר"י החנוני פטור משום שע"מ כן שלחו.

ביאור הדברים - רב אושעיא מבאר שמה שהחנוני חייב על הצלוחית ולא הוי אבידה מדעת, משום דאיירי שהאב מוכר צלוחיות, והחנוני נטלה כדי לבדוק אם הוא רוצה לקנותה, וכשיטת שמואל שבאופן זה חייב באונסים. ורבה ורב יוסף מבארים שמדובר שהחנוני מוכר צלוחיות, ונחלקו אם האב שלחו כדי שישלח עמו, או כדי להודיעו שישלח עם אחר, ואמנם באופן זה חייב לחכמים אע"פ שהצלוחית ביד הבן. ואביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מבארים דאיירי בנטלה למוד בה, והגמ' שואלת שבאופן זה אינו חייב, ורק בבעלי חיים חייב בהכישם כיון שרגילים ללכת רחוק, ורבי זירא מבאר דאיירי שנטלה החנוני כדי

למוד בה לאחרים, ונחלקו רבנן ור"י אם שואל שלא מדעת הוא גזלן או לא.

פ"ח. הנוטל כלי מהאומן או מהמוכר לבדוקו אם דמיו קצובים קנאו, וחייב באונסים, ואין המוכר יכול להקדישו, אבל אם אין דמיו קצובים לא קנאו, ואינו חייב באונסים, ויכול המוכר להקדישו.

הלוקח ירק הנמכר בשוק לבדוק אם לקנותו אפי' אם החזיקו כל היום לא קנאו, ונ"מ שלא נתחייב במעשר, אבל אם גמר בלבבו לקנותו, והוא ירא שמים המקיים "ודובר אמת בלבבו", ממילא צריך לעשרו ולהחזירו למוכר עם תוספת עבור המעשר.

ענייני מידות ומשקלות

מתי צריך לקנח את המידות - סיטון צריך לקנח פעם אחת בל"י יום ובעל הבית פעם אחת ב"ב חודש, ולרשב"ג הדין הפוך. וחנוני צריך לקנח פעמיים בשבוע.

דיני חנווני - החנווני צריך לקנח את המשקולות פעם בשבוע, ולקנח את המאזנים בכל שקילה, ולרשב"ג היינו בלח אבל ביבש אינו צריך.

פ"ח: הכרעה וגירומין - במקום שנהגו להכריע חייב המוכר להכריע טפח לטובת הלוקח, ובמקום שלא נהגו להכריע צריך להוסיף לו "גירומין", עשירית לוג לעשרה לוגין בדבר לח, ואחד מעשרים ביבש (הגמ' מסתפקת אם הכונה לאחד ממאתים או לאחד מארבע מאות). ודין גירומין נלמד מדכתיב "וצדק" והיינו שצריך לצדק משלו ולתת ללוקח. ואין מעיינים במקום שנהגו להכריע או להיפך, דכתיב "שלימה", ולא יעשה כך אף אם הוא פוחת או מוסיף על הדמים, דכתיב "וצדק".

קשה עונשם של מידות מעונשם של עריות מפני שבמידות אינו יכול לחזור בתשובה, ואמנם בעריות יש כרת ובמידות לא.

קשה גזל הדיוט מגזל גבוה.

הקב"ה בירך את ישראל בכ"ב אותיות וקיללם בח', ומשה רבינו להיפך.

מידה דקה וגסה - מקום שנהגו למדוד במידה קטנה לא ימדוד בגדולה, וכן להיפך.

פ"ט. מחיקה וגדישה - אין למחוק את המידה במקום שנהגו לגדוש, וכן להיפך, דכתיב "איפה שלימה", ואף אם פוחת או מוסיף על הדמים אסור, דכתיב "וצדק".

רמאות במידות גורמת שלא יהיה לו ממון, והמקיים דיני המידות זוכה שיהיה לו ממון.

בי"ד מעמידים ממונים לבדיקת המידות, ולשערים לשמואל אין מעמידים ממונים, ולרב יצחק מעמידים מפני הרמאים.

יש משקלות של ליטרא וחצי ליטרא ורביע ליטרא, אבל לא של פחות.

הקונה ג' רבעי ליטרא לא יאמר לשקול ג'פ רבע ליטרא, אלא יעמיד משקולת של ליטרא, ובצד של הבשר יעמיד משקולת של רבע ליטרא.

הקונה י' ליטראות לא יאמר לשקול אחד אחד, אלא שוקל פעם אחת ונותן הכרע אחד לכולם.

גודל המאזנים – בדיגרומי המוט העליון אורכו ג' טפחים וסופו גבוה ג' טפחים מהקרקע, והקנה והחבלים יחד הם י"ב טפחים. ובמוכרי צמר וזכוכית המוט העליון אורכו ב' טפחים וסופו גבוה ב' טפחים מהקרקע, והקנה והחבלים יחד הם ט' טפחים. ושל חנווני ובעל הבית אורכו טפח וסופו גבוה טפח מהקרקע, והקנה והחבלים יחד הם ו' טפחים. ושל טורטני אורכו ג' אצבעות וסופו גבוה ג' אצבעות מהקרקע, והקנה והחבלים יחד אין שיעורם ידוע.

פ"ט: מאזנים ששיעורם אינו כנ"ל אינם מקבלים טומאה.

אין לעשות את אבני המשקולות מבדיל או עופרת או גיסטרון או משאר מיני מתכות, אלא משל אבן או זכוכית.

דיני המחיקה – אין לעשות את המחק משל דלעת שהיא קלה, ולא משל מתכת שהוא כבד, אלא מזית או אגוז או שקמה או אשברוע. ולא יעשהו שצידו אחד עבה והשני צר. ולא ימחוק בבת אחת מפני שהמוכר מפסיד, ולא לאט לאט מפני שהלוקח מפסיד.

ריו"ח אמר שאם ילמד מה אסור לרמות יש לחוש שילמדו הרמאים איך לרמות, אך הוא צריך ללמד דינים אלו שלא יאמרו הרמאים שהת"ח אינם בקיאים במעשיהם, וצדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה.

"לא תעשו עוול במשפט במדה במשקל ובמשורה"

במידה – שלא ימדוד בחלוקת שותפות או ירושה לאחד בימות החמה ואחד בימות הגשמים, לפי שהחבל מתפשט יותר בימות הגשמים.

במשקל – שלא יטמון משקלותיו במלח כדי להכבידם.

ובמשורה – שלא ירתיח שלא ישפוך המוכר מהר ויהיה קצף ועי"ז יתמלא כלי המידה. ואם במשורה שהיא אחד מל"ו בלוג הקפידה תורה, ק"ז במשקל גדול יותר.

אסור להשהות מידה חסירה או יתירה בביתו, אפי' אם היא משמשת למי רגלים, אף במקום שחותמים על המידות המתוקנות, או בודקים את המידות, שמא ימדוד בהם בבין השמשות.

צ. אלו מידות עושים – סאה, תרקב וחצי תרקב, קב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן וחמישית מרובע קב. ובלח עושה הין וחצי הין ושליש הין ורבע הין, ולוג וחצי לוג ורבע לוג ושמינית לוג ושמינית שבשמינית הנקראת קורטוב. ולא יעשה מידה של ב' קבין, שמא יטעו בינה לחצי תרקב, כיון שאנשים טועים במידות שההבדל ביניהם הוא רבע משיעורם, ומ"מ במידות קטנות שבקייאים בהם אין לחוש לטעות, ובשליש ורבע הין לא גזרו חכמים כיון שהם היו במקדש, ושם לא גזרו מפני שהכהנים זריזים. ורב פפא בר שמואל (פ:) תיקן מידה חדשה של ט' לוגין, ולא קיבלוה בפומבדיתא, ובפאפונאי קיבלוה.

המשתכר אל ישתכר יותר משתות.

אין מוסיפים על המידות ועל המטבע יותר משתות, דכתיב "והשקל עשרים גירה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם" והיינו שיש מקומות שהמנה הוא או ט"ו או כ' או כ"ה, והמנה של קודש הוא ס' מנה כשיעור כולם יחד, ונמצא מנה של קודש ר"מ דינרים ושל חולין ק"כ, ומבואר שאפשר להוסיף על השיעור הרגיל עד שתות מלבר. אבל אין טעם איסור ההוספה משום הפקעת שערים, שהרי טעם זה שייך גם בשתות, ואין הטעם משום שלא יהיה ביטול מקח, שהרי בדבר שבמשקל ובמידה ובמנין יש ביטול מקח אפי' בפחות משתות, ואין הטעם כדי שלא יפסיד התגר, דא"כ נדאג שיהיה לו גם רווח.

צ: **אוצרי פירות ומלוי בריבית** ומקטיני איפה ומפקיעי שערים, עליהם הכתוב אומר לאמר מתי יעבור החודש וכו' נשבע ד' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם.

איסור אצירת פירות – אין לאצור פירות כדי למוכרם ביוקר, אבל מותר לאצור את הפירות ולמוכרם אח"כ כשער הזול, אך עדיף למוכר מתחילה בזול, דתרעא דרווח רווח. ומותר לאדם לאצור את הפירות משדהו. ואין האיסור אלא בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות, אבל תבלין וכמון ופלפלין מותר, ובשני בצורת לא יאצור אפי' קב חרובין, מפני שמכניס מארה בשערים. ומותר לאצור פירות בערב שביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית.

אין מוציאין פירות מארץ ישראל לחו"ל, בדברים שיש בהם חיי נפש (כנ"ל), וריב"ב מתיר ביין מפני שממעט את התיפלה. ואף לסוריא אסור להוציא, ורבי מתיר מהיפרכיא אחרונה של א"י להיפרכיא ראשונה של סוריא.

צ"א. אין משתכרים בא"י בדברים שיש בהם חיי נפש (כנ"ל), וראב"ע היה משתכר ביין כריב"ב, ובשמן מפני שבמקומו היה השמן מצוי. ואין משתכרים בא"י פעמיים בביצים, י"מ שלא ימכור במוחר כפול, וי"מ שסוחר לא ימכור לסוחר אחר. ומתריעין על יין ושמן שהוזלו מעשר לשש, ובבל מתריעין על כלי פשתן.

יציאה לחו"ל – אין יוצאים לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע, ולר"ש אם מוצא לקנות לא יצא אפי' אם עמדה סאה בסלע, וכל זה כשנתייקרו הפירות, אבל אם נתייקרו המעות (צ"א:), אפילו אם ד' סאין נקנים בסלע, מותר לצאת לחו"ל, שמא לא יהיה לאנשים מעות.

אותו היום שבאה רות המואביה מתה אשתו של בועז, דעד דלא שכיב שיכבא קיימא מנו ביתה.

אבצן זה בועז, שהיו לו ל' בנים ול' בנות, ועשה לכל אחד ב' משתאות, ולא זימן את מנוח מפני שאין לו מה להחזיר לו, וכולם מתו בחייו, ולא עמד לו אלא מה שהולידה לו רות.

אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני ואבי נעמי כולם מבני נחשון בן עמינדב, דזכות אבות ג"כ אינה עומדת למי שיוצא לחו"ל.

שם אמהות – אמתלאי בת כרנבו אמו של אברהם אבינו, ושל המן אמתלאי בת עורבתי, ושל דוד נצבת בת עדאל, ושל שמשון צלפפונית ואחותו נשיין, ונ"מ לתשובת המינים.

אברהם אבינו נחבש י' שנים, ג' בכותא וז' בקרדו, וי"א איפכא, ועיברא זעירא שבכותא זהו אור כשדים.

כשנפטר אברהם אבינו עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה.

צ"א: אפי' הממונה על השקאת השדות הקב"ה מעמידו.

מחלון וכליון – לרשב"י (צ"א). מחלון וכליון נענשו מפני שיצאו לחו"ל, וי"א שודאי לא היו יוצאים אם היו מוצאים אפי' סובין, ונענשו מפני שהיו צריכים לבקש רחמים על בני דורם ולא ביקשו. וי"א שכונו יואש ושרף, מפני שנתייאשו מן הגאולה ונתחייבו שריפה למקום, וי"א שיואש ושרף שמום וכונו מחלון וכליון מפני שעשו גופם חולין ונתחייבו כליה למקום, ובברייתא מבואר שמחלון וכליון שמום.

הגמ' מביאה כמה דברים שאמרו רבי יוחנן ורבי אלעזר **נהירנא** על מה שהיה.

ואכלתם מן התבואה ישן – בלא סלמנטון, י"מ שלא תבוא תולעת ויצטרכו לקצור את התבואה לפני הזמן, וי"מ שלא יהיה שדפון ויצטרכו להמתין לתבואה החדשה.

ואכלתם ישן נושן – שכל המיושן מחבירו יפה מחבירו, ואפי' דברים שאין דרך לישנם יתקיימו. כל מילי עתיקא מעליתא, חוץ מתמרים ושיכר והרסנא.

וישן מפני חדש תוציאו – שתגיע תבואה חדשה לפני שסיימו את הישנה.

המוכר פירות:

אם הולכים בממון אחר הרוב

צ"ב: מחלוקת רב ושמואל במוכר שור ונמצא נגחן – המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, אם הוא קונה תמיד לרדיא הוי מקח טעות, ואם הוא קונה תמיד לשחיטה לא הוי מקח טעות, ואם יכולים לראות לפני המחיר מבררים לפי המחיר, ואם הוא רגיל לקנות בין לשחיטה בין לחרישה, ומחיר שניהם שוה, (והנ"מ היא מי יטרח לשחוט את השור ולמכור את הבשר) לרב הרי זה מקח טעות, מפני שהרוב קונים לחרישה, ויחזיר המוכר את הדמים, ואירי ביש לו דמים, דאל"כ יקח את השור במקום המעות, ולשמואל לא הוי מקח טעות, דלא אזלינן בתר רובא בממונא אלא דווקא באיסורא.

צ"ב: כתובה מאתים או מנה – אשה שנתאלמנה או נתגרשה, אם יש לה עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע כדרך הבתולות כתובתה מאתים, ואם לאו כתובתה מנה. הגמ' רוצה להוכיח מכאן שאין הולכים בממון אחר הרוב, שהרי רוב הנשים נישאות בתולות, והגמ' מתרצת ש"ל שכיון שרוב אלו שנישאות בתולות יש לזה קול, א"כ זו שאין לה קול הורע הרוב, ולכן היא צריכה דווקא עדים.

המוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס לא הוי מקח טעות, אך אם הוא נמצא ליסטים מזוין או מוכתב למלכות בטל המקח, הגמ' מבארת שאין ראייה מהרישא שהולכים בממון אחר הרוב, ד"ל שכל העבדים הם כאלו.

צ"ג: שור שנגח פרה ונמצא העובר בצדה ואין ידוע אם מת מחמת הנגיחה או שנולד קודם, משלם חצי נזק על הפרה כדין שור תם, ורביע נזק על הולד דממון המוטל בספק חולקין כסומכוס. הגמ' מבארת שאין מכאן ראייה שאין הולכין בממון אחר הרוב, ממה שלא הולכים אחרי רוב הפרות שמתעברות ויולדות וא"כ מחמת הנגיחה הפילה, ד"ל שיתכן שבא השור הנוגח מולה ומחמת הפחד הפילה.

שור מת שנמצא ליד שור אחר בברייתא איתא שאפי' אם השור השני מועד, אין מחייבים את בעליו לשלם. ובברייתא אחרת איתא שגמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו, חייב בעליו לשלם דידיע שזה הרגו. הגמ' סוברת שרוב וחזקה שווים, וא"כ הברייתות נחלקו במחלוקת רב ושמואל, והגמ' דוחה שלרב סובר התנא הראשון שלא הולכים אחרי חזקה, אבל הולכים אחרי רוב, ולשמואל סובר התנא השני שבחזקה שהגמל עצמו מוחזק בה מוציאים על פיה ממון, אבל מכח רוב אין מוציאים ממון.

המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צימחו, ואפי' זרע פשתן שרובו לזריעה, לתנא דמתני' אין המוכר חייב באחריות (ורשב"ג אומר שבזרעוני גינה שאינם נאכלים חייב המוכר באחריותם), ומבואר שלת"ק לא אזלינן בתר רובא בממונא, וצ"ל שרב סובר כתנא דברייתא שחולק, דברייתא איתא שלרבי יוסי צריך המוכר לתת ללוקח דמי זרע, דאזלינן בתר רוב הפשתן שנמכר לזריעה, ואמרו לו שרוב בני האדם לוקחים אותו לדברים אחרים, ואזלינן בתר רובא דאינשי.

צ"ג: כמה משלם המוכר ללוקח – המוכר לחבירו זרעוני גינה שאינם נאכלים וזרעם ולא צמחו, משלם לו דמי זרע, אבל לא הוצאה דגרמא בעלמא הוא, וכן הלכה, ולרשב"ג צריך לשלם לו אף את ההוצאה חרישה ושכר פועלים, ונראה דקנסא בעלמא הוא, וכמו שמצינו לרשב"ג שטוחן חיטים שלא לתת במים את החיטים ועשאן סובין או מורסן, או אופה שאפה פת ניפולין שנופל ממנה, או טבח שניבל את הבהמה, צריך לשלם דמי בושתו שזימן אורחים ואין לו מה לתת להם לאכול, ובושת אורחיו, וכ"ש שמשלם לו הוצאותיו, (ולת"ק חייב רק מה שקילקל דהוי כשומר שכר ומבואר בהגוזל שאם עשה בחינם פטור, וכתבו התוס' שלהו"א חייב אף בחינם דהוי כאדם המזיק דחייב באונס, ואע"פ שלא בכל אונס חייב מ"מ ס"ד דהוי אונס כעין אבידה שקרובה לפשיעה, ולמוסקנה הוי אונס כעין גניבה שקרובה לאונס, ובהו אדם המזיק פטור). וכן היה מנהג בירושלים שהמכין סעודה וקלקלה משלם דמי בושתו ובושת אורחיו, (עוד נהגו שכשהיתה מפה פרוסה ע"ג הפתח היו אורחים נכנסים, וכשהיו מסלקים אותה לא היו נכנסים).

צ"ד: הבורר עפר מגורנו של חבירו צריך לשלם לו דמי חיטים כיון שהיה יכול למכור את העפר יחד עם החיטים, אבל לחזור ולערב אסור משום "לא תעשו עוול במשפט, וגם הלוקח אינו מוחל. וחייבו הוא משום מזיק בידיים כיון שהצוררות שוות לו כמו חיטים. רשב"ם ור"י. עוד פי' הרשב"ם דחייב משום גרמי (גרמי היינו הזק בידיים שאינו ניכר, וגרמא הוא הזק ניכר שאינו עושה בידיים). ורבי"ם פירש דקאי כר"ש דס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי.

לוקח שקיבל חלק שאינו טוב – (צ"ג): הקונה פירות הרי זה מקבל עליו רובע קיטנית לסאה, ובגמ' מבואר שבשעורים מקבל עליו רובע נישובת קש לסאה, ובעדשים רובע עפרורית לסאה, ובחיטים ושעורים י"ל שמקבל עליו פחות מרובע עפרורית לסאה דעפרורית רובע לא מחיל איניש, דשאני עדשים שעוקרם מהקרקע

ואינו קוצרם. ובתאנים מקבל עליו עשר מתולעות למאה דכך הדרך, וה"ה אחד לעשר, ובמרתף של יין עשר קוססות למאה.

דיני יין וחומץ

צ"ה: איזה יין צריך לתת ללוקח - הקונה מרתף יין אם קנה מרתף בסתמא אם אמר לו למקפה צריך לתת לו יין שכולו יפה, ואם לא אמר לו למקפה נחלקו רב אחא ורבינא אם מקבל עליו עשר קוססות למאה או לא. ואם קנה מרתף זה של יין, אפי' יין הנמכר בחנות הגיעו ואפי' כולו קוססות, אא"כ אמר לו שקונה למקפה שאז מקבל עליו רק עשר קוססות למאה, ואם אמר לו מרתף זה אפי' כולו חומץ הגיעו.

דין יין שריחו חומץ - לרב יהודה יין הנמכר בחנות מברכים עליו בורא פרי הגפן, והא דתנן ש(פת שעפשה ותבשיל שעוברה צורתו ו)יין שהקרים מברך עליו שהכל, איירי אינו נמכר בחנות אלא בקרנות, ולרב חסדא אף בנמכר בחנות מברכים עליו שהכל.

צ"ו: דין מפריש תרומה מחבית יין שנמצאה חומץ - בברייתא איתא שג' ימים זה ודאי ושאר הימים בספק. ריו"ח מפרש שג' ימים אחרי הבדיקה הראשונה זה ודאי יין, שדרך היין להחמיץ מזלמעה והוא טעמו ולא היה חומץ, וכשמתחיל להחמיץ ג' ימים יש לו רק ריח חומץ, ודינו אז כיון, ושאר הימים זה ספק חומץ. ולריב"ל ג' ימים האחרונים זה ודאי חומץ, וכל שאר הימים זה ספק, מפני שהיין מתחיל להחמיץ מזלמטה ולכן אין הטעימה מבררת, ואפי' אם היין מתחיל להחמיץ מזלמעה י"ל שנעשה ריחו חומץ מיד אחרי הבדיקה, ויין שריחו חומץ דינו כחומץ. ולדרומא אליבא דריב"ל ג' ימים הראשונים ודאי יין והאחרונים ודאי חומץ והאמצעיים בספק, ואיירי שנמצא חומץ חזק, ולכן אף שיין שרק ריחו חומץ דינו כיון, כאן בג' ימים האחרונים ודאי גם טעמו חומץ.

צ"ז: המוכר חבית לחבירו והחמיצה לשיטת רב אם החמיצה בג' ימים ראשונים צריך המוכר להחזיר ללוקח מעותיו, אבל אחרי ג' ימים הפסיד הלוקח, ולשמואל חטא הבעלים גרם ליין להחמיץ ואין המוכר חייב באחריותו. ורב יוסף עשה כרב בשיכר וכשמואל ביין, והלכה כשמואל.

ברכת שיכר - שיכר תמרים ושיכר שעורים מברכים עליהם שהכל.

דיני יין ושמרים

ברכת שמרי יין שנתן בהם מים - לרבא אם הכניס ג' חלקים ומצא ד' מברך הגפן לכו"ע, (דס"ל שייך שאין בו ג' רבעים מים אינו יין), ואם מצא כמה מים שהכניס מברך שהכל, ואם מצא ג' וחצי, לרבנן נמצא היין מזוג בששה חלקים מים וברכתו שהכל, ולאחרים תולים שחלק מהמים נשאר בשמרים ונמצא שהמיגה פחותה מו' חלקים וברכתו הגפן.

צ"ז: ולרבא הא דתנן שאם נתן מים בשמרים ומצא כדי מידתו פטור ממעשר ולר"י חייב, לרבנן פטור אף במצא יותר מכדי מידתו, ונקט בכדי מידתו לאשמועינן שאפ"ה לר"י חייב. שמרים שיש בהם טעם יין לא הוא אלא קיוהא בעלמא.

שמרים של שנתן בהם מים כמה פעמים -

בתרומה בפעם הראשונה והשניה אסור, ובפעם השלישית לת"ק מותר ולר"מ אם יש טעם אסור.

לוקח שמצא יותר מרובע טינופת לסאה **מנפה את כולו** (רב הונא) שאם הלוקח חושב שיש יותר מרובע מנפה הכל, ואם נמצא שם יותר מרובע נותן לו כנגדם חטים או מעות, ולא יכול לומר לו שכבר מחל. י"א שזה מדינא, דלוקח כוונתו לפירות טובים, אלא שבפחות מרובע אינו טורח לנפות, וי"א שזה קנסא, דיותר מרובע אינו שכיח אלא הוא עירבו ואנו תולים שעירב הכל, ולכן קנסו חכמים שיוציא הכל, אבל אם ידוע שלא עירב, אפי' ביותר מרובע קנה לוקח, משא"כ אי הוי מדינא.

הגמ' דנה אם קונסים את העיקר בגלל התוספת או לא -

חשש כלאים בתבואה שמעורב בה מין אחר - סאה תבואה שמעורב בה רובע ממין אחר ימעט לפחות מרובע לרשב"ם איירי לפני הזריעה או לפני השרשה, אבל אם כבר השרישו אין לו תקנה, והתוס' כתבו דאיירי אחר השרשה, ודווקא כלאי הכרם אין להם תקנה אבל כלאי זרעים לא, אי נימא דרובע לענין כלאים חשוב מן התורה כיותר מרובע לענין מקח, אבל פחות מרובע בטל לענין מקח, ווא"כ מבואר שמוספיק למעט מהשיעור האוסר וא"צ להוציא הכל אפי' לענין כלאים החמור שאין ביד ב"ד לבטלו, וכ"ש לענין מקח שהפקר ב"ד הפקר, (והיה אפ"ל דאנני מקח שהטעם הוא משום מחילה ולא דמי לכלאים), ולפי זה לרבי יוסי יבור הכל משום דקנסין התירא אטו איסורא. ולרב הונא שביותר מרובע במקח מוציא הכל צ"ל דרובע כלאים כרובע לענין מקח ששניהם בטלים מן הדין, אלא שמשום חומרא דכלאים החמירו שימעט (וביותר מרובע כלאים י"ל דיוציא הכל), ולרבי יוסי יבור הכל, דאל"כ מחזי כמקיים כלאים כיון שהתחיל להוציא ולא הוציא הכל.

צ"ד: שניים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים ואין

ידוע מי הפקיד מנה ומי מאתים, לת"ק נותן לכל אחד מנה והמנה השלישי יהא מונח עד שיבוא אליהו, ולרבי יוסי הכל מונח עד שיבוא אליהו. הגמ' מבארת שאין דין זה דומה לדינו של רב הונא לענין אם קונסים הכל, דלת"ק יש לחלק ששם יתכן שגם פחות מהשיעור המוכר עירב בעצמו כיון שיש גרלים לדבר שעירב מקצת שמה עירב הכל, וכתבו התוס' דעוד יש לחלק דשם יש אחד שודאי אינו רמאי משא"כ במקח, ולרבי יוסי דווקא במנה שלישי קונסים כיון דאיכא ודאי רמאי.

שטר שיש בו ריבית - לת"ק אינו גובה אפי' את הקרן משום קנס, ולחכמים גובה את הקרן ולא את הריבית. הגמ' אומרת ש"ל שלת"ק דווקא בריבית קונסים הכל משום שמשעת כתיבה עבר על האיסור, ולחכמים דווקא כאן לא קונסים על הקרן, משום שהקרן ודאי מותר (אבל בטינופת י"ל שעירב את הכל).

צ"ה. המוכר בית כור והותיר יותר מל' רבעי הקב מחזיר את

הכל, ולא רק את מה שיותר מהשיעור. הגמ' מבארת שבאמת המוכר מוחל על מעט מפני שאינו חשוב, אך יותר מרובע קב כיון דחזי לאיצטרופי יש להכלל חשיבות ולכן מחזיר הכל.

אונאה - פחות משתות נקנה מקח, שתות קנה ומחזיר אונאה, יותר משתות בטל מקח. הגמ' מבארת שמה שבשתות מחזיר הכל, ולא די שיחזיר מעט כדי שהשיעור יהיה פחות משתות, משום שכונתו לקנות בשוויה, אלא שפחות משתות אינו ניכר, ושתות כיון שניכרת מחזיר הכל.

אילנות שאינם עושים פירות - הנוטע שדה לחבירו, הבעלים מקבל עליו עד עשר בורות אילנות שאינם עושים פירות, ואם יש יותר מעשר מגלגלים עליו את הכל, הגמ' מבארת שכשיש עשר הרי זה כבא מתחילה ליטע שכיון שיש הרבה קרקע הראויה ליטע היא כשדה בפני עצמה.

במעשר ודאי בפעם הראשונה אסור, ובשניה מחלוקת ת"ק ור"מ, ובמעשר דמי אף בפעם הראשונה מותר.

בהקדש בקדושת דמים אף בפעם השלישית אסור, ובפעם הרביעית מחלוקת ת"ק ור"מ, ובקדושת הגוף לעולם אסור.

ולענין הכשר לקבלת טומאה בין מים ובין יין מכשירים לקבל טומאה, ואם נתן לשמרים מי גשמים הרי החשיבים בכך ומכשירים, ואם נפלו מעצמם והוציאם ג"כ מחשיבים, אך אם שתתה אותם פרה, המים הראשונים והשניים דינם כיון מכשירים, ומהפעם השלישית דינם כמים ואין מכשירים.

צ"ז: איזה יין ראוי לקידוש – לרב צריך יין הראוי לינסך ע"ג המזבח, ואין כוונתו למעט יין מגיתו, או יין מפי החבית או משוליה, או יין כושי או בורק או היליסטון או מהמרתף או העשוי מצימוקים, שהרי כל אלו כשרים לינסוך בדיעבד, וממילא לקידוש הם כשרים לכתחילה, ואף יינות הפסולים לינסוך אף בדיעבד (קוסס, מזוג, מגולה, של שמרים, שריחו רע) לא בא למעטם, דיין קוסס נחלקו בו ריו"ח וריב"ל, ויין מזוג כשר לקידוש דעלווי עלייה (דאין מזכרים על כוס של ברכה עד שיתן לתוכו יין), ויין מגולה הרי זו סכנה, ויין של שמרים אם השמרים הם רמי תילתא ואתא ארבעה זה יין מעליא, ואי אתא תלתא ופלגא נחלקו בזה רבנן ואחרים, אלא בא למעט יין רע, או שבא למעט יין מגולה שהעבירו במסנת, דפסול לקידוש משום "הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך".

יין לבן כתיב ביה "אל תרא יין כי יתאדם" ולכן יין אדום קודם לנסכים, וי"מ לקידוש ולא נהירא.

המוכר קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסות למהא, והיינו נאות ומגופרות, אבל שבורות ורעעות ממש אפי' אחד לא מקבל.

צ"ח. גבר יהיר ולא ינוה – י"מ שבעל גאווה אפי' בביתו אינו מתכבד. וי"מ שכל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח, אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה.

אחריות על יין שהחמיץ

המוכר יין לחבירו והחמיץ – לרבי יוסי בר חנינא בסתם מכירה אינו חייב באחריותו גם אם היין בקנקנים של המוכר, דאומר לו שלא היה עליו להשהותו, אבל אם קנה ממנו יין למקפה להשתמש בו מעט מעט, אם היין בקנקנים של המוכר חייב, דאמר ליה הא חמורך והא קנקנך, ואם היין בקנקנים של הלוקח אינו חייב באחריותו. ולרב חייא בר יוסף לעולם אין המוכר חייב באחריותו, דמזלא דמריה גרים. ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות באמר ליה למקפה, ואם אמר לו שרוצה יין מבושם יביא לו יין שיחזיק עד עצרת.

המביא יין לחנוני למוכרו והחמיץ כשמכר חלק מהיין, ההפסד של המביא, אא"כ המוכר החליף ברזא, או שעבר יום השוק.

המביא יין לחבירו בעיסקא למוכרו במקום אחר, והוזל היין לפני שהגיע לשם, ההפסד על המביא, אבל בהחמיץ לא דמזל שניהם גרם, ולרבי יוסי ברבי חנינא המביא חייב באחריות בקנקנים דמוכר.

המוכר יין ישן צריך להביא יין משל שנה שעברה, ומיושן יביא יין בשנתו השלישית, שיכול להתיישן עד החג.

שיעורי בתים

צ"ח: שיעור בית – הקונה או המקבל מקום לבניית בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו, (אבל איפכא לא דאין דרך חתן לדור בבית חמיו, ואורח המכניס אורח גרוע מזה, ומשיב דבר בטרם ישמעו גרוע משניהם), לר"ע בונה ארבע אמות על שש, ולרבי ישמעאל בהשיעור גדול יותר.

רפת בקר שיעורה ארבע על שש (ויש לישנא בגמ' שלר"ע שיעורה פחות מזה).

בית קטן שש על שמונה.

בית גדול שמונה על עשר.

טרקלין עשר על עשר.

קנתיר שתיים עשרה על שתיים עשרה.

גובה הבתים לתנא דמתני' חצי מאורכם ורוחבם יחד, כבנין ההיכל, ולרשב"ג לל"ב אין כל הבתים חשובים כמו ההיכל, ולאחרים גובה הבית כקורותיו, שהם יותר מרוחב הבית, או משום שהקירות צרים יותר למעלה, או משום שהקורות נכנסים לתוך הכותל.

צ"ט. קודש הקדשים –

היה גובהו ל' אמה, והא דתני "עשרים אמה קומתו" היינו משפת הכרובים ולמעלה, וקמ"ל שכמו שבכ' אמות העליונות לא היה מונח כלום, גם ב' התחתונות לא, דמסורת בידינו מאבותינו שמקום ארון וכתובים אינו מן המידה, וכדאיתא בברייתא שגם אחרי הנחת הארון שעשה משה, נשאר בכל צד י' אמות.

רבנאי מוכיח בשם שמואל שגוף הכרובים לא תפס מקום, מהא דכתיב "וחמש אמות כנף הכרוב האחד, וחמש אמות כנף הכרוב השנית, עשר אמות מקצות כנפיו עד קצות כנפיו", וכתב ויפרשו את כנפי הכרובים ותיגע כנף האחד בקיר וכנף הכרוב השני נוגעת בקיר השני, וכנפיהם אל תוך הבית נוגעות כנף אל כנף", ומבואר שגופם לא תפס מקום.

הגמ' דוחה ד"ל שגופם היה בולט כתרנגולים, או שלא היו ממש אחד מול השני, או שהיו עומדים באלכסון, או שבגובה היה קודש הקדשים רחב יותר, או שהכנפים היו כפופות מעט, או שהכנפים היו זה לצד זה או זה מעל זה.

איך היו הכרובים עומדים – י"א שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, ואם אין ישראל עושים רצונו של מקום פניהם לבית, וי"א שפניהם לבית ומצדדי אצדודי כתלמיד הנפטר מרבו.

מעבר ברשות של אחר

מי שיש לו בור לפניו מביתו של חבירו יכול להכנס ולצאת בשעה שרגילים להכנס ולצאת, ואינו מכניס בהמתו לדשם אלא מוציא לה מים החוצה, ויש מנעול לבעל הבית ולבעל הבור שלא יכנסו זה בלא זה, בעה"ב לא יכנס לבד שלא יקח מים מהבור, ובעל הבור לא יכנס לבד משום חשד אשתו.

צ"ט: מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חבירו יכול להכנס ולצאת בשעה שדרך בני אדם להכנס ולצאת, ולא יכניס לתוכה תגרים, ולא יכנס דרך שם לחצר אחרת, והחיצון זורע את הדרך, אבל אם נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהם יכול להכנס ולצאת

מתי שרוצה, ויכול להכניס לתוכה תגרים, ושניהם אינם יכולים לזרעה.

המוכר לחבירו אמה בית השלחין צריך לתת לו ב' אמות לאמה עצמה, ועוד אמה מכל צד לאגפיה, ואם מכר לו אמה בית הקילון נותן לו אמה לאמה ועוד חצי אמה מכל צד לאגפיה, לרב יהודה יכול בעל השדה לזרוע או ליטוע באגפים, ולרב נחמן אינו יכול אלא ליטוע, אבל לא לזרוע משום דמחלחלי. ואם כלו אגפיה מתקנה מאותה שדה, י"מ משום שידוע שכלו לאותה שדה, וי"מ משום שכך קיבל עליו בעל השדה.

ק. מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו ונטלה ונתן להם מן הצד, מה שנתן נתן ושלו לא הגיעו, שלו לא הגיעו אע"פ שבמקום פסידא עביד איניש דינא נפשיה, גזירה שמא יתן להם דרך עקלתון, וי"א דאיירי כשנתן להם דרך עקלתון, וי"א שכל דרך מהצד היא עקלתון לחלק מהאנשים. ומה שנתן נתן י"מ כר"א דס"ל שרבים שבררו לעצמם דרך מה שבררו בררו, י"מ דר"א איירי כשאבדה להם דרך, וי"מ דאיירי בסתמא ואין הלכה כר"א, אלא טעמא דמתני' משום דמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.

קנין ע"י הילוך - לר"א ההולך בקרקע לאורכה ולרחבה קנה מקום הילוכו, דכתיב "קום התהלך בארץ לאורכה ולרחבה כי לך אתננה", (ובמקרה הנ"ל קנו הרבים את הדרך ע"י ההילוך), ולחכמים אין הילוך קונה עד שיחזיק, וקרא משום חביבותא דאברהם כדי שיהא נח לכבוש לפני בניו. אמנם בשביל של כרמים כיון שנעשה להילוך אפשר לקנותו בהילוך.

שיעורי דרכים

שביל של כרמים - אם יש מחיצות בצדדים שיעורו שיוכל כדי לישא זמורות על כתפיו ולהסתובב, ואם אין מחיצות שיעורו כדי הנצרך להילוך.

דרך היחיד - לתנא דמתני' שיעורה ד' אמות, ולאחרים כדי שיעבור חמור במשאו, והיינו שני גמדין (אמות קטנות ממרפקו עד אצבעותיו, ו"מ אמות שלימות) ומחצה.

דרך מעיר לעיר שמונה אמות, ודרך הרבים ט"ז אמה.

ק: דרך ערי מקלט ל"ב אמה, דכתיב "תכין לך הדרך".

דרך המלך אין לה שיעור, מפני שמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו.

דרך הקבר אין לה שיעור, משום כבוד המת.

המעמד -

שיעורו קרקע בת ד' קבין.

אין פוחתין מז' מעמדות ומושבות למת לנחם את האבל ולהרבות צער ולשוב בתשובה, לרב יהודה אומרים עמדו יקרים עמודו שבו יקרים שבו, ואמרו לו דא"כ יהיה מותר לעשות כך בשבת.

אין עושין מעמד אלא בקרובים, וביום הראשון, ובמקום שנהגו, ובבית הקברות.

דיני מכירת קבר

המוכר את קברו או את הדרך לשם או את מקום המעמד או ההספד, בני משפחתו קוברים אותו בע"כ, משום פגם משפחה.

ק"א. שיעור הקבר והכוכים -

הקונה מקום לקבר או המקבל מחבירו לעשות לו קבר, צריך לעשות תוך המערה ד' אמות על שש, ופותח בתוכה ג' כוכים משני הצדדים ושניים ממול הפתח, ואורך הכוכים ד' אמות, וגובהם ז' טפחים, ורחבם ו' טפחים, וחצר בפתח המערה שש על שש כשיעור המיטה וקובריה, ופתוחים לתוכה שתי מערות.

לר"ש גודל המערה שש על שמונה, ופותח בתוכה ד' כוכים מכל צד, ושלוש ממול הפתח, וב' בצידי הפתח, ואינם לכיוון חוץ שהרי דורכים שם, ועוד דהא תנן שהעומד בחצר טהור, אלא הם כמין נגר זקופים כמין בור, ולריו"ח שזו קבורת חמורים שמשליכים בבור עושה את הכוכים בקרן זוית ומעמיק, ולחצר המערה פתוחים ארבע מערות בד' הצדדים.

ק"א: לרב אשי אינם נוגעים זה בזה משום שמעמיק, ולרב הונא בריה דרבי יהושע עושה את הכוכים באלכסון, והגמ' דוחה שכיון שריבוע אמה יוצא האלכסון אמה ושתי חמישיות, והאלכסון שבין המערות אורכו אחד עשרה אמות וחמישית, וא"א להכניס שם שמונה כוכים. ועוד מתרצת הגמ' ש"ל שבכוכים הקרובים קוברים נפלים.

לרשב"ג שיעור הכוכים כפי חוזק הסלע.

ק"ב. המוצא מת או שתיים מושכבים כדרכם, נוטלם עם תפוסתם, ואם מצא שלש אם המרחק ביניהם מארבע עד שמונה אמות הרי זו שכונת קברות, וצריך לבדוק עד עשרים אמה, ואם מצא שם אפי' רק קבר אחד צריך לבדוק ממנו עוד עשרים אמה, שרגלים לדבר שיש שם עוד קברות.

ומבואר שלתנא זה שיעור המערה לר"ש הוא ד' אמות, וכן מבואר מדברי ר"ש דלהלן.

אם מצא את המתים סמוכים ואין ביניהם מארבע אמות עד שמונה, לת"ק יש להם תפוסה אבל לא שכונת קברות, ולר"ש בן יהודה בשם ר"ש אם בלא האמצעיים יש ג' מתים מד' אמות ועד שמונה, הרי זו שכונת קברות.

ושיעור עשרים אמה שבודק ממנו ולהלן, לר"ש השיעור הוא כ"ב אמה, ולרבנן בודק באלכסון את המערה הראשונה, ולכן זה יוצא כ' אמה. ולרב שישא בריה דרבי אידי שיעור כ' אמה הוא כר"ש, ואיירי שהמערה הראשונה נמצאו בה נפלים.

ק"ב: ואף שמצינו לענים קברות שלר"ש רואים את האמצעיים כאילו אינם ולרבנן לא, מ"מ לגבי כרם שהמרחק בין השורות הוא פחות מד' אמות, לר"ש לא אמרינן רואים את האמצעיים כאילו אינם, דלא נטעי איניש אדעתא ליעקב אבל בקברות שמא קברו בין השמשות ויפנוהו אח"כ, ולרבנן בקברות כיון שזה ניוול להוציא או לא חשיב קבר, אבל בכרם בעל הכרם יקח איזה שורה שתצליח, והשניה תהיה לעצים.

בית כור:

מתי נקעים או סלעים נמדדים עם השדה

ק"ג. בהקדש - המקדיש שדהו בזמן שהיובל נוהג ובא לפדותה, שיעור הפדיון הוא בית זרע חומר שיעורים בחמישים שקל כסף, נקעים עמוקים י"ט או סלעים גבוהים י"ט אין נמדדים עם השדה, אבל פחות מ"ט נמדדים עם השדה. ומה שביותר מ"ט אינם קדושים בפני עצמם, אף שהתורה מרבה אפי' חצי תרקב, משום

שפחות מבית כור לא קדשי אלא להפדות בשוויים, ואיירי שהנקעים מלאים מים ואינם ראויים לזריעה דומיא דסלעים, ומ"מ בפחות מ"ט נמדדים עימה משום שהם נחשבים חלק מהקרקע.

במכירה - האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך, אם יש בה נקעים עמוקים עשרה טפחים, או סלעים גבוהים עשרה טפחים, הם אינם נמדדים עם השדה, ואפי' אין הבקעים מלאים מים, ושאינו מהקדש דלעיל, דאין אדם רוצה קרקע בכמה מקומות. אבל נקעים וסלעים פחות מ"ט נמדדים עם השדה, ואם אמר כבית כור עפר, אף הגבוהים י"ט נמדדים עמה.

אם הסלעים הפחותים מ"ט הם בשיעור יותר מבית ארבעת קבין, אינם נמדדים עימה, ודווקא כשהם מפוזרים, אבל אם הם מובלעים בבית חמשת קבין אינם נמדדים עימה, ולר"י"ח אם אינם מפוזרים ברוב השדה אין נמדדים עימה.

ק"ג: כמה ספיקות - אם רובם במיעוטה ומיעוטם ברובה, כשיר, כשורה, איצטדינין, דרך עקלתון, תיקן.

סלע יחידי סמוך לשדה או אפי' סמוך למיצר ואפי' גובהו כל שהוא, אינו נמדד עימה. והגמ' מסתפקת באם מופסק עפר בינתיים, או שיש שיש עפר מלמטה וצונמא מלמעלה או להיפך, תיקן.

המוכר בית כור עפר ופיחת או הותיר

המוכר בית כור עפר **מידה בחבל** אם פיחת כל שהוא ינכה, ואם הוסיף כל שהוא יחזיר. ואם אמר הן חסר הן יתר אפי' אם ההפרש הוא רובע לסאה חל הקנין, ואם ההפרש גדול יותר יעשה חשבון ויתן המוכר ללוקח מעות או קרקע כרצון המוכר. ואם הוסיף שיעור בית ט' קבין או בגינה בית חצי קב ולר"ע בית רובע, צריך לתת לו דווקא קרקע, ומחזיר הכל ולא רק מה שיותר מהשיעור.

ק"ד. ואם לא אמר מידה בחבל הרי הוא כאומר הן חסר הן יתר, או כאומר כבית כור עפר אני מוכר לך, שאפי' פיחת או הותיר רובע לסאה הגיעו.

ואם הותיר יותר מז' קבין ומחצה לכור כופין את המוכר למכור ואת הלוקח ליקח, והינו היכא שהוזלה השדה, שיכול המוכר לומר ללוקח שאם הוא מחזיר לו קרקע שיתן לו כזולא דהשתא, ואם התייקרה השדה נותן לו כשער הקניה.

אם קנה יותר מבית כור לרב הונא אם שייר ט' קבין מחזיר לו את הקרקע, לרב הונא איירי אף בבקעה גדולה, ולרב נחמן כוונת מתני' שהשיעור הוא ז' קבין ומחצה לכל כור, ואם יצא ההפרש יותר מט' קבין מחזיר את הקרקע ולא מעות.

שדה ונעשית גינה או איפכא, הגמ' מסתפקת אם שיעורה כשדה או כגינה, תיקן.

אם יש למוכר שדה סמוכה אפי' בהותיר כל שהוא יחזיר לו קרקע. ורב אשי מסתפק אם בור או אמת המים או דרך הרבים או שורת דקלים מפסיקה או לא, תיקן.

תפוס לשון ראשון או אחרון

ואם אמר שמוכר לו **מידה בחבל הן חסר הן יתר** או איפכא, לבן ננס מה שאמר בסוף ביטל את מה שאמר בתחילה.

ק"ה. לרב רשב"ג רובי יוסי דלהלן חולקים על בן ננס, וס"ל שהדבר מוטל בספק וחולקים, וקמ"ל שאף שהכא ליכא למימור דפרושי קמפרש לא אמרינן שודאי חזר בו.

וכמו שמצינו לגבי מרחץ שמי **ששכר מרחץ בי"ב זהובים לשנה דינר זהב לחודש**, ולרשב"ג רובי יוסי יחלוקו את חודש העיבור דמספקא להו אי אמרינן תפוס לשון ראשון או אחרון, וממון המוטל בספק חולקין.

לשמואל חכמים חולקים על בן ננס, וס"ל שהולכים אחר הפחות שבלשונות שמפחית את כוחו של הלוקח, וכוונת דשמואל שאין הלכה כבן ננס, שהרי שמואל סובר לגבי מרחץ הנ"ל, דאיירי בבא באמצע החודש, אבל בבא בתחילת החודש הכל למשכיר, ובבא בסוף החודש הכל לשוכר, דאזלינן בתר האי דתפיס.

ומה שמצינו שרב ושמואל סוברים שמי שמוכר **כור בשלושים סאה בסלע** אין יכול לחזור בו באמצע, דראשון ראשון קנה, (אבל באמר רק כור בשלושים יכול לחזור בו אפי' בסאה האחרונה), ג"כ הטעם הוא משום שהלוקח תפוס במה שבידו.

ק"ה: ושיטת רב לגבי מכירה שאם מכר באיסתרא מאה מעי או מאה מעי איסתרא, הולכים אחרי הלשון האחרון, וכן לגבי מרחץ הכל למשכיר, ולא משום דפרושי קמפרש, אלא משום שהולכים אחרי הלשון האחרון.

ק"ו. ואם מכר בית כור עפר **בסימניו ובמצריו** בתוך הסימונים והמיצרים שאתה רואה, אם חיסר פחות משתות הגיעו דהוי כמוכר לו שדה זו, ואם חיסר יותר משתות ינכה הלוקח מהמעות שמשלם דכיון שאמר בית כור צריך שיהיה קרוב לכור, ואם חיסר שתות בדיוק, לרב הונא דינו כפחות משתות, ולרב יהודה דינו כיותר משתות.

ושיעור שתות הוא כמו **בשום הדינים** ששמו נכסי היתומים למוכרם למזון האשה והבנות, ואמנם שם לכו"ע אם טעו שתות בדיוק בטילה השומא, ובטל המקח לגמרי, וכאן י"א ששתות כפחות משתות, וגם ביותר משתות מחזיר את ההפרש ולא בטל המקח.

ק"ו: ואם הלוקח מכיר את הקרקע ויודע שהיא פחותה יותר משתות מהמידה שהמוכר אמר לו הגיעו, דסבר וקיבל, והמוכר טוען שמה שאמר שהיא גדולה יותר, כוונתו שהיא שוה כמו גדולה יותר.

חלוקת יורשים

מתי חל הקנין בגורל - יורשים שחלקו ע"י גורל, לרבי יוסי ברגע שהאח הראשון עלה חלקו בגורל, קנו כולם שאין האחרים יכולים לחזור בהם כלפי חלקו, ואם הם שני אחים קנה השני את חלקו. רבי אלעזר אומר שהטעם הוא כמו שבחלוקת הארץ הגורל קנה, והגמ' שואלת דא"כ יצטרכו קלפי ואורים ותומים, ורב אשי מפרש דגמרו ומקנו בלב שלם בההיא האה דקא צייתי להדדי לחלוק בגורל ולא להמשיך להיות שותפים.

ואם אח"כ הגיע אח נוסף ממדינת הים לרב בטילה כל החלוקה, דס"ל דהדר דינא כיון שלא היתה כוונתם לחלוק לשלשה, אבל ג' שותפים ששניים מהם חלקו בפני בי"ד של שלשה הדייטות כיון שחלקו לשלש חלוקתם קיימת. ולשמואל בג' אחים כל אחד מקמץ לו מחלקו, דס"ל קם דינא, ואף שבמוכר כור יכול לחזור בו אפי' בסאה האחרונה (אא"כ הוסיף ואמר סאה בסלע שאז ראשון ראשון קנה), שם תיקנו חכמים שיוכל לחזור בו כיון שזה גם לטובת המוכר אם תתייקר התבואה בינתיים, ולדעת כן מכר, אבל בחלוקת קרקע נח להם להפטר מזה זה מזה.